

Briuselis, 2022 m. gruodžio 13 d.
(OR. en)

15979/22

ENV 1300
CLIMA 672

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. gruodžio 8 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 674 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI. Pirmoji nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaita „Siekiant švaresnio oro, vandens ir dirvožemio Europoje“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 674 final.

Priedama: COM(2022) 674 final

Briuselis, 2022 12 08
COM(2022) 674 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Pirmoji nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaita

„Siekiant švaresnio oro, vandens ir dirvožemio Europoje“

1. ĮVADAS

Švarus oras, švarus vanduo ir švarus dirvožemis atsparioje ir klestinčioje natūralioje aplinkoje yra svarbiausi sveiko gyvenimo elementai. Paradoksalu, kad dėl COVID-19 pandemijos įvykusi priverstinė izoliacija suteikė naujų įžvalgų apie švarios ir biologine įvairove pasižyminčios aplinkos vertę. Šiuo metu dėl Rusijos karo prieš Ukrainą ir su juo susijusios energetikos ir ekonomikos krizės, ekonomikos gaivinimo po COVID-19 protrūkio pastangų ir dėl klimato kaitos kylančių potvynių, karščio bangų ir sausrų neabejotinai daugėja uždavinių, kuriuos turi spręsti ES, įskaitant uždavinį sumažinti taršą.

Europos žaliojo kurso dokumentuose pasiūlyta ir 8-ojoje aplinkosaugos veiksmų programoje (8-oji AVP) laikotarpiui iki 2030 m. patvirtinta vidutinės trukmės ir ilgalaikė strategija, kurioje nustatyti prioritetingi tikslai iki 2050 m.¹, išlieka aktuali. Laikantis tikslo užtikrinti poveikio klimatui neutralumą iki 2050 m., ji apima nulinės taršos strategiją, kuria siekiama, kad aplinkoje nebūtų toksinių medžiagų². ES veiksmų plane „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“³ ir Cheminių medžiagų strategijoje tvarumui užtikrinti⁴ nustatyta vizija iki 2050 m.⁵, kiekybiniai tikslai iki 2030 m. ir konkretūs veiksmai, kuriuos įgyvendindama ES galės pasiekti nulinės taršos tikslą, taip pat klimato srities ir gamtos atkūrimo tikslai⁶. Komisija pateikė keletą atitinkamų pasiūlymų, iš kurių naujaisi – pasiūlymai peržiūrėti Aplinkos oro kokybės direktyvą⁷, Miesto nuotekų valymo direktyvą⁸ ir atnaujinti Vandens pagrindų direktyvos vandens teršalų sąrašą⁹, taip pat pasiūlymas dėl motorinių transporto priemonių išmetamų teršalų „Euro 7“ normų patvirtinimo¹⁰. Europos kovos su vėžiu plane pabrėžiama taršos mažinimo, kaip žmonių sveikatos gerinimo priemonės, svarba¹¹.

Ši integruota nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaita yra neatsiejama 8-osios AVP stebėsenos sistemos¹², kurioje, siekiant pateikti išsamų ir nuoseklų vaizdą, nustatomi pagrindiniai kiekvieno prioritetingo tikslo rodikliai ir kitos konkreitiems sektoriams skirtos stebėsenos priemonės (pavyzdžiui, klimato kaitos, biologinės įvairovės¹³ ir žiedinės ekonomikos¹⁴), dalis. Apskritai šios ataskaitos tikslas – pristatyti pažangą ir perspektyvas, susijusias su šešiais tikslais, kurie buvo patvirtinti Nulinės taršos veiksmų plane, ir atkreipti dėmesį į esamus trūkumus. Pagrindiniai

¹ Žr. Sprendimo (ES) 2022/591 2 straipsnio 1 dalį.

² Žr. Sprendimo (ES) 2022/591 2 straipsnio 2 dalies d punktą.

³ COM(2021) 400.

⁴ COM(2020) 667.

⁵ „Sveika planeta visiems. Oro, vandens ir dirvožemio tarša sumažinama iki tokio lygio, kuris nebelaikomas kenksmingu sveikatai ir natūralioms ekosistemoms ir dėl kurio neviršijami mūsų planetos pajėgumai su ja kovoti, taip sukuriant aplinką be toksinių medžiagų.“

⁶ COM(2020) 380.

⁷ COM(2022) 542.

⁸ COM(2022) 541.

⁹ COM(2022) 540.

¹⁰ COM(2022) 568.

¹¹ COM(2021) 44.

¹² COM(2022) 357.

¹³ Žr. [Biologinės įvairovės žinių centro](#) tinklalapį.

¹⁴ COM(2018) 29 ir SWD(2018) 17 (šiuo metu peržiūrima).

ataskaitoje nagrinėjami klausimai: Kiek užteršta ES? Kokios pastarųjų metų tendencijos?
Ar galime pasiekti nustatytus 2030 m. nulinės taršos tikslus?

Šios žinios padės geriau vykdyti su tarša susijusius valdymo veiksmus, nes, visų pirma:

- bus pateikta naujų aktualių įžvalgų;
- bus stebima, ar politika įgyvendinama tinkamai;
- bus analizuojama įvairių ES politikos sričių sinergija ir jų suderinimo galimybės;
- remiantis naujausiais mokslinių tyrimų rezultatais bus padedama išankstinius įspėjimus paversti rekomendacijomis dėl vis didesnę susirūpinimą keliančių teršalų.

Šioje ataskaitoje taip pat atskleidžiami tam tikri trūkumai ir spragos, kurie bus šalinami artimiausiais metais. Tai, be kita ko, sunkumai, kylantys vertinant dirvožemio taršą, nes nėra nustatytos ES teisinės stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemos (šis klausimas bus sprendžiama būsimuose teisės aktuose dėl geros dirvožemio būklės ir miškų stebėsenos), taip pat uždavinys integruotu būdu sujungti nelengvai palyginamus duomenis, gaunamus iš įvairių mokslinių šaltinių arba projektų. Kitas uždavinys – pagerinti dalijimąsi naujausiais turimais duomenimis ir jų naudojimą, kad jie atitiktų randamų, prieinamų, sąveikių ir pakartotinai panaudojamų duomenų principus¹⁵. Nors oro politikos srityje yra prieinami beveik tikralaikiai duomenys, vandens ir jūros aplinkos vertinimo duomenys dažnai būna pasenę ir neišsamūs, nors nacionaliniu lygmeniu galima gauti naujesnių duomenų¹⁶. Ši problema iš dalies sprendžiama naujausiuose pasiūlymuose dėl paviršinio ir požeminio vandens teršalų stebėsenos ir ataskaitų apie juos teikimo, bet informaciją reikės papildyti būsimų atitinkamų vandens ir jūrų teisės aktų peržiūrų duomenimis.

Ši ataskaita yra EAA parengtos stebėsenos ataskaitos politikos santrauka, į kurią įtraukti svarbiausi ankstesni ir šiuo metu žinomi duomenys apie visas taršos sritis, stebimas ES lygmeniu¹⁷, ir perspektyvų ataskaita, kurią koordinavo Komisijos Jungtinis tyrimų centras¹⁸. Modeliavimo ir prognozavimo rezultatai grindžiami tikėtino pagrindinių ES politikos iniciatyvų, įskaitant neseniai pateiktas, naudingumo mažinant taršą vertinimu. Šios pirmosios nulinės taršos tikslo įgyvendinimo perspektyvų ataskaitos informacijos šaltiniai yra trečioji švaraus oro apžvalgos ataskaita¹⁹, triukšmo²⁰, maisto medžiagų, vartojimo ir gamybos perspektyvų vertinimai ir pagrindinės neseniai paskelbtos ataskaitos dėl nulinės taršos tikslo įgyvendinimo prognozių išvados²¹. Be to, ES

---

¹⁵ Žr. [čia](#).

¹⁶ Visų pirma vandens ir jūrų strategijos pagrindų direktyvose nustatyti ataskaitų teikimo ciklai nėra tinkami politikai formuoti ir įgyvendinti ir padėtis dar labiau pablogėja dėl šias ataskaitas teikiančių valstybių narių vėlavimo. Iki 2022 m. spalio mėn. pabaigos, praėjus daugiau kaip šešioms mėnesiams nuo nustatytų terminų, 14-a valstybių narių (BE, BG, CY, DK, EL, ES, HR, IE, LT, MT, PL, PT, RO ir SI) dar nebuvo pateikusių informacijos apie savo 3-iusius upių baseinų valdymo planus pagal Vandens pagrindų direktyvą, o 12-a valstybių narių (BG, CY, DK, EE, EL, ES, HR, IE, LV, LT, MT ir SI) dar nebuvo pateikusių informacijos apie savo jūrų strategiją pagal Jūrų strategijos pagrindų direktyvą.

¹⁷ EEA nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos: <https://www.eea.europa.eu/publications/zero-pollution/zero-pollution>

¹⁸ [JRC \(2022\): „Zero pollution outlook“](#) (liet. k. „Nulinės taršos perspektyvos“).

¹⁹ COM(2022) 673.

²⁰ EEA (2022 m.). *Outlook to 2030-can the number of people affected by transport noise be cut by 30%?* („Perspektyvos iki 2030 m. – ar žmonių, kuriems daro poveikį transporto triukšmas, skaičių pavyks sumažinti 30 proc.?“).

²¹ [FORENV 2021 m. ataskaita](#)

mokslinių tyrimų programų rezultatai apibendrinti neseniai paskelbtoje ataskaitoje²², į kurią įtraukti keli ES finansuojami projektai, kuriuos įgyvendinant teikiama vertinga parama ir novatoriški sprendimai, skirti nulinės taršos žinių bazei papildyti.

2. NULINĖS TARŠOS TIKSLO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENA

Šiame skyriuje trumpai apibendrinamos išvados dėl nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos. Jame daugiausia dėmesio skiriama iki šiol padarytai pažangai ir atotrūkiui siekiant 2030 m. tikslų.

2.1. Nulinė tarša ir sveikata

Nulinės taršos ir sveikatos tikslai iki 2030 m.²³

Pagal ES teisės aktus, įgyvendinama žaliojo kurso užmojus ir užtikrinama sinergiją su kitomis iniciatyvomis, iki 2030 m. ES turėtų daugiau kaip **55 proc. sumažinti oro taršos poveikį sveikatai** (pirmalaikės mirties atvejų skaičių) ir **30 proc. sumažinti žmonių, kuriuos nuolat trikdo transporto sukeltas triukšmas, dalį**.

Padaryta apčiuopiama pažanga: žalingas poveikis sveikatai, susijęs su oro tarša (kaip antai, širdies ligos, vėžys ir kvėpavimo takų ligos) sumažintas 45 proc., palyginti su 2005 m. Tačiau su **triukšmo tarša** susijusi žala sveikatai, kaip antai širdies ir kraujagyslių ligų rizika, miego sutrikimai ir dirginimas²⁴, nuo 2012 m. išliko gana stabili.

Bendras aukštas ES geriamojo ir maudyklų vandens taršos standartų laikymosi lygis (atitinkamai daugiau kaip 99 proc. ir daugiau kaip 93 proc.) teikia vilčių. Kalbant apie naudojamų cheminių medžiagų poveikį sveikatai, nors tam tikrų cheminių medžiagų kiekis mažėja, kai kurių pakaitinių cheminių medžiagų, dėl kurių kyla panaši rizika, naudojimas nuolat didėja. Nepaisant padarytos pažangos, kasmet daugiau kaip 10 proc. pirmalaikės mirties atvejų ES vis dar yra susiję su aplinkos tarša²⁵. Taip yra daugiausia dėl didelės oro taršos, taip pat dėl triukšmo taršos ir cheminių medžiagų poveikio, kuris, tikėtina, nepakankamai įvertinamas²⁶. Taršos lygis visoje ES yra nevienodas. Pažeidžiami asmenys, įskaitant vaikus, pagyvenusius žmones ir asmenis, sergančius astma ar kitomis kvėpavimo takų arba širdies ir kraujagyslių ligomis, yra jautresni taršos

²² *Horizon projects supporting the zero pollution action plan* (liet. k. „Programos „Horizontas“ projektai, kuriais remiamas nulinės taršos veiksmų planas“). 2022 m. spalio mėn. Komisijos (mokslinių tyrimų ir inovacijų generalinio direktorato) paskelbta [ataskaita](#).

²³ Išsamesnės informacijos pateikiama dokumento COM(2021) 400 2 priede.

²⁴ [EEA \(2022 m.\)](#). *Health impacts of exposure to noise from transport* („Transporto skleidžiamo triukšmo poveikis sveikatai“).

²⁵ Žr. [čia](#).

²⁶ Šis poveikis nepakankamai įvertinamas, nes atsižvelgiama tik į ribotą rizikos veiksnių skaičių ir neatsižvelgiama, pavyzdžiui, į realią riziką sveikatai, susijusią su cheminių medžiagų poveikiu. Darbas tęsiamas įgyvendinant programos „Europos horizontas“ cheminių medžiagų keliamos rizikos vertinimo partnerystę ([PARC](#)).

poveikiui, taip pat didesnį taršos poveikį paprastai patiria žemesnės socialinės ir ekonominės grupės²⁷.

Pašalinti užsilikusią taršą, pvz., iš užterštų teritorijų, daug kainuoja, nes teršėjas dažnai nebūna įpareigotas tai padaryti, jis būna nežinomas arba negali sumokėti už taršos pašalinimą. Tai aiškiai parodo, kaip svarbu taršos apskritai išvengti ir chemines medžiagas pakeisti mažiau pavojingomis medžiagomis. Turime išmokti praeities pamokas ir būti itin budrūs sprenddami klausimus, susijusius su naujais susirūpinimą keliančiais teršalais, visų pirma vaistų ir antimikrobinių medžiagų, „amžinųjų cheminaklų“, tokių kaip perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos, arba PFAS, likučiais, endokrininę sistemą ardančiomis medžiagomis ir mikroplastiku. Taip pat turime nustatyti priemones, skirtas klausimams, susijusiems su cheminių medžiagų mišinių poveikiu sveikatai ir jų bendru poveikiu, pvz., patalpų oro kokybei, spręsti²⁸.

Komisija sprendžia šiuos klausimus įgyvendindama įvairias iniciatyvas, visų pirma žiedinės ekonomikos veiksmų planą (pvz., mikroplastikų klausimai), Cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti (pvz., PFAS ir cheminių medžiagų klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo taisyklių²⁹ bei REACH reglamento³⁰ peržiūra), Nulinės taršos veiksmų planą (pvz., patalpų oro kokybė ir neseniai paskelbtas komunikatas dėl asbesto) ir dirvožemio strategiją (naujas geros dirvožemio būklės teisės aktas, ES prioritetas naujų susirūpinimą keliančių dirvožemio teršalų sąrašas, geresnis rizikos vertinimas)³¹. Siekiant geriau apsaugoti žmonių sveikatą ir gerovę (pvz., toliau mažinti ankstyvos mirties atvejų skaičių), taip pat pasiūlyta ES oro kokybės teisinius standartus palaipsniui suderinti su atitinkamomis PSO gairėmis.

2.2. Nulinė tarša ir biologinė įvairovė

Nulinės taršos ir biologinės įvairovės tikslai iki 2030 m.³²

Pagal ES teisės aktus, žaliojo kurso užmojus ir siekiant sinergijos su kitomis iniciatyvomis iki 2030 m., ES turėtų **25 proc. sumažinti ES ekosistemų, kuriose oro tarša kelia grėsmę biologinei įvairovei, skaičių ir 50 proc. sumažinti maisto medžiagų praradimą, cheminių pesticidų naudojimą ir su jais susijusią riziką, pavojingesnių pesticidų naudojimą ir ūkiniams bei akvakultūros gyvūnams skirtų antimikrobinių medžiagų pardavimą.**

Tarša yra viena iš penkių pagrindinių grėsmių biologinei įvairovei³³. Mūsų planetos taršos ribos, t. y. saugaus Žemės egzistavimo sąlygos, viršijamos maisto medžiagų srityje

²⁷ [EEA ataskaita Nr. 22/2018](#) ir naujas signalas pateikiami [čia](#).

²⁸ Žr. [čia](#).

²⁹ Reglamentas (EB) Nr. 1272/2008.

³⁰ Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006.

³¹ COM(2020) 98, COM(2020) 667, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

³² Išsamesnės informacijos pateikiama [COM\(2021\) 400 2 priede](#).

³³ Šios penkios grėsmės yra: žemės ir jūros naudojimo pokyčiai, tiesioginis gamtinių išteklių išnaudojimas, klimato kaita, tarša ir svetimų rūšių invazija (žr. [IPBES](#)).

(Europoje fosforo kiekio riba viršijama du kartus, o azoto – 3,3 karto)³⁴ ir naujų medžiagų (įskaitant chemines medžiagas ir plastikus) srityje³⁵.

Iki šiol, palyginti su baziniais metais³⁶ ir pirmiau minėtais tikslais, oro tarša, tarša pesticidais ir antimikrobinėmis medžiagomis sumažėjo 12 proc. (ekosistemų, kurioms daro poveikį oro tarša, plotas), 14 proc. (cheminių pesticidų naudojimas ir rizika), 26 proc. (pavojingesnių pesticidų naudojimas) ir 18 proc. (antimikrobinų medžiagų pardavimas). Duomenys, susiję su tikslu 50 proc. sumažinti maisto medžiagų praradimą, vis dar renkami. Įvertinus įvairius netiesioginius rodiklius³⁷ nustatyta, kad maisto medžiagų praradimas išliko palyginti stabilus, ir nėra požymių, kad per pastarąjį dešimtmetį jis būtų pastebimai sumažėjęs.

ES taršos ribos, nustatytos siekiant apsaugoti biologinę įvairovę, buvo gerokai viršytos. Remiantis 2015 m. duomenimis, 23 proc. iš beveik 10 000 ES požeminio vandens telkinių ir 59 proc. iš beveik 100 000 ES paviršinio vandens telkinių vis dar nėra geros cheminės būklės. Remiantis 2018 m. duomenimis, 80 proc. ES jūrų teritorijos dar neatitinka geros aplinkos būklės vertinant pagal teršalus. 13 valstybių narių iki 2022 m. spalio mėn. pabaigos pateikė savo 3-iusius upių baseinų valdymo planus (UBVP). Atlikus išankstinę analizę nustatyta, kad, palyginti su 2-aisiais UBVP, padėtis iš esmės yra stabili, visų pirma kalbant apie požeminio vandens cheminę būklę. Paviršinio vandens ekologinė būklė ir cheminė būklė įvairesnė: kai kuriose šalyse pastebima pagerėjimo požymių, o kitose pranešama, kad vandens kokybė blogėja. Šiuo metu atliekama išsamesnė analizė³⁸.

Įvertinus mokslinius įrodymus nustatyta, kad kyla papildomų problemų – pavyzdžiui, trūksta žinių ir duomenų apie vandens, jūrų ir dirvožemio taršą. Teršalų poveikis ekosistemoms didėja dėl jų bendro poveikio. Povandeninio triukšmo, mikroplastiko ir šviesinės taršos³⁹ poveikio biologinei įvairovei mastas tampa vis akivaizdesnis⁴⁰.

Komisija pasiūlė keletą priemonių, kuriomis siekiama geriau apsaugoti biologinę įvairovę nuo taršos – daugiausia įgyvendindama savo biologinės įvairovės strategiją ir strategiją „Nuo ūkio iki stalo“ (pvz., dėl pesticidų, maisto medžiagų ir antimikrobinų medžiagų), Nulinės taršos veiksmų planą (pvz., dėl vandens teršalų, miesto nuotekų) ir dirvožemio strategiją (pvz., būsimas teisės aktas dėl geros dirvožemio būklės)⁴¹. Komisija taip pat pritaiko teisinius standartus prie naujausių mokslinių įrodymų ir sprendžia naujų teršalų problemą, pvz., neseniai buvo pateiktas pasiūlymas dėl vandens teršalų sąrašo ir povandeninio triukšmo ribinių verčių nustatymo pagal Jūrų strategijos

³⁴ [EEA ataskaita Nr. 01/2020](#).

³⁵ [Persson et al. \(2022\)](#). *Outside the Safe Operating Space of the Planetary Boundary for Novel Entities* (liet. k. „Planetos išgalių požiūriu saugaus naudojimo sąlygų neatitinkančios naujos medžiagos“), leidinys *Environmental Science & Technology* (2022 m.).

³⁶ Išsamesnės informacijos pateikiama [COM\(2021\) 400 2 priede](#).

³⁷ Žr. [čia](#).

³⁸ Žr. [čia](#).

³⁹ Pvz. [EEA Europos teminio centro žmonių sveikatos ir aplinkos klausimais ataskaita Nr. 2022/8](#). *Review and Assessment of Available Information on Light Pollution in Europe* (liet. k. „Turimos informacijos apie šviesinę taršą Europoje peržiūra ir vertinimas“).

⁴⁰ Signalai pateikiami [čia](#).

⁴¹ COM(2020) 380, COM(2020) 381, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

pagrindų direktyvą. Bendro teršalų poveikio klausimas nagrinėjamas persvarstant REACH reglamentą ir kitus teisės aktus, kuriais reglamentuojamos cheminės medžiagos. Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) šiuo metu kuria metodus kumuliaciniam pesticidų poveikiui įvertinti, kaip nustatyta konkrečiame veiksmų plane⁴². Galiausiai šviesinės taršos poveikio apdulkinantiems vabzdžiams klausimas sprendžiamas įgyvendinant iniciatyvą dėl apdulkintojų.

2.3. Nulinė tarša ir žiedinė ekonomika

Nulinės taršos ir žiedinės ekonomikos tikslai iki 2030 m.⁴³

Pagal ES teisės aktus, žaliojo kurso užmojus ir siekiant sinergijos su kitomis iniciatyvomis iki 2030 m., ES turėtų **50 proc. sumažinti į jūrą išmetamų plastiko šiukšlių kiekį, 30 proc. – į aplinką išmetamo mikroplastiko kiekį, 50 proc. – galutinių komunalinių atliekų kiekį ir gerokai sumažinti bendrą susidarančių atliekų kiekį.**

Pažanga siekiant šių tikslų vyksta lėtai. **Plastiko šiukšlių ir mikroplastiko** 2015–2020 m. laikotarpio duomenys vis dar renkami ir analizuojami, todėl neįmanoma pateikti konsoliduotų, suderintų ES mastu apskaičiuotų tendencijų rezultatų. Tačiau atlikus preliminarią turimų duomenų peržiūrą nustatyta, kad plastiko šiukšlių koncentracija daugumoje ES pakrančių mažėja ir tokie rezultatai teikia vilčių. Suderinti duomenys bus paskelbti 2023 m.⁴⁴ Be to, įgyvendinant Jūrų strategijos pagrindų direktyvą⁴⁵, Vienkartinių plastikinių gaminių direktyvą⁴⁶, Uosto priėmimo įrenginių direktyvą⁴⁷ ir iniciatyvas dėl mikroplastikų⁴⁸ bus galima gauti išsamesnės informacijos apie jūrą teršiančias šiukšles ir įvertinti, koks tikslas dėl mikroplastikų turėtų būti nustatytas kitoje 2024 m. ataskaitoje. Kalbant apie **atliekas**, įvertinus naujausius statistinius duomenis nustatyta, kad 2010–2020 m. laikotarpiu bendras atliekų susidarymas sumažėjo 4 proc.⁴⁹. Kalbant apie **galutines komunalines atliekas**, nuo 2016 m. reikšmingų pokyčių nenustatyta⁵⁰. Tačiau per pastaruosius 10 metų pakuočių atliekų kiekis išaugo 19 proc. Kaip ir kitose srityse, vienos iš pagrindinių ribotos pažangos priežasčių yra nepakankamai įgyvendinamos galiojančios priemonės ir nesugebėjimas spręsti taršos iš tam tikrų šaltinių klausimo. Be to, dėl produktuose esančių pavojingųjų cheminių medžiagų vis dar sunku perdirbti medžiagas.

⁴² Žr. [čia](#).

⁴³ Išsamesnės informacijos pateikiama COM(2021) 400 2 priede.

⁴⁴ [JRC \(2013 m.\)](#). *Guidance for the Monitoring of Marine Litter* (liet. k. „Jūrą teršiančių šiukšlių stebėsenos gairės“).

⁴⁵ Daugiau informacijos rasite [čia](#).

⁴⁶ Direktyva (ES) 2019/904.

⁴⁷ Direktyva (ES) 2019/883.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12823-Tarsos-mikroplastikais-poveikio-aplinkai-mazinimo-priemones_lt

⁴⁹ Eurostatas. *Statistics on generation of waste by waste category* (liet. „Atliekų susidarymo statistika pagal atliekų kategorijas“).

⁵⁰ [EEA \(2022 m.\)](#): *Reaching 2030's residual municipal waste target — why recycling is not enough* (liet. k. „2030 m. galutinių komunalinių atliekų tikslo įgyvendinimas – kodėl vien perdirbti nepakanka“).

Priešingai, dėl gamybos ES kylanti oro ir vandens tarša nuolat mažėja: 2015 m. ES išmetamųjų teršalų kiekis, priklausomai nuo teršalo, sumažėjo 3⁵¹–26 proc.⁵². **Bendras ES vartojimo pėdsakas**⁵³, žaliavų naudojimo rodiklis ir pramonės bei vartotojų cheminių medžiagų naudojimas išlieka palyginti stabilūs, o 2020 m. greičiausiai bus mažesni dėl COVID pandemijos. **Žaliavų naudojimo rodiklis**, t. y. pasaulinis medžiagų gavybos poreikis, kurį lemia Europos šalių įmonių, namų ūkių ir vyriausybės naudojimas ir investicijos, yra labai aukštas ir 2020 m. siekė 13,7 tonos vienam asmeniui. Apskritai su ES gamyba ir vartojimu susijęs poveikis aplinkai yra didelis ir netvarus: pagal įvairių sričių planetos išgales ES jau gerokai viršija savo dalį⁵⁴. Todėl svarbu geriau atsižvelgti į mūsų importuojamų prekių poveikį aplinkai ir „taršos eksportą“ už ES ribų. Tai svarbu, pavyzdžiui, gavybos pramonės sektoriui ES ir už jos ribų, atsižvelgiant į svarbiausių žaliavų reikšmę siekiant ES tikslo padidinti atvirą strateginę savarankiškumą ir paspartinti žaliają pertvarką. Kitas veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti, yra atliekų vežimas⁵⁵.

Komisija jau imasi veiksmų, kad vartojimo ir gamybos sistemos taptų saugesnės ir tvaresnės, visų pirma, įgyvendindama žiedinės ekonomikos veiksmų planą⁵⁶ (pvz., priemonės dėl atliekų vežimo, pasiūlymas dėl tvarių gaminių ekologinio projektavimo, pakuočių ir pakuočių atliekų direktyvos peržiūra)⁵⁷ Nulinės taršos veiksmų planą (pvz., priemonės dėl pramoninių išmetamųjų teršalų) ir ES bioekonomikos strategiją⁵⁸. Planuojama imtis dar daugiau veiksmų, pvz., peržiūrėti REACH reglamentą, nustatyti saugiai ir tvariai sukurtų chemikalų ir medžiagų vertinimo sistemą pagal cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti, imtis ekologiškumo teiginių iniciatyvos. Toliau plėtojant ES žaliavų naudojimo rodiklio ir vartojimo pėdsako metodus bei rodiklius ir lyginant juos su planetos išgalėmis taip pat galima gauti geresnių sisteminių įžvalgų.

3. NULINĖS TARŠOS TIKSLO ĮGYVENDINIMO PERSPEKTYVOS IR PROGNOZĖS

Šiam skyriui pasitelkti šaltiniai apima keletą projektų ir iniciatyvų, įskaitant Komisijos koordinuojamus modeliavimo ir prognozavimo tyrimus (žr. toliau). Modeliavimo scenarijuose kiek įmanoma atsižvelgiama į pažangą, kurios tikimasi, jeigu bus visiškai įgyvendinti šiuo metu galiojantys ir siūlomi ES teisės aktai. Tačiau kiekviena perspektyva grindžiama konkrečiomis prielaidomis ir apribojimais, aprašytais toliau nurodytuose konkrečiuose leidiniuose. Šios veiklos rezultatai pateikiami kaip švaraus oro, švaraus vandens ir švarios jūrų aplinkos bei švaraus dirvožemio perspektyvos.

⁵¹ Į orą išmetamas amoniako kiekis.

⁵² Pavoingesnių cheminių pesticidų naudojimas.

⁵³ Vartojimas ir ES išmetimo rodikliai grindžiami 16 gyvavimo ciklo vertinimu pagrįstų rodiklių rinkiniu (gali būti nustatomas ir vienas bendras rodiklis), kurio tikslas – kiekybiškai įvertinti vartojimo poveikį aplinkai ES ir valstybių narių lygmeniu. Daugiau informacijos galima rasti [JRC \(2019 m.\)](#) ir [Europos gyvavimo ciklo vertinimo platformoje](#).

⁵⁴ [JRC \(2020 m.\). Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries \(liet. k. „Pagal planetos išgales vertinamas Europos gamybos ir vartojimo tvarumas aplinkos atžvilgiu“\)](#).

⁵⁵ Žr. [čia](#).

⁵⁶ COM(2020) 98.

⁵⁷ COM(2021) 709, COM(2022) 142 ir COM(2022) 677.

⁵⁸ COM(2018) 673/2 ir SWD(2018) 431/2.

3.1. Nulinė tarša ir sveikata

Su oro ir triukšmo tarša susijusios perspektyvos iki 2030 m. buvo įvertintos atsižvelgiant į tikėtiną su sveikata susijusių tikslų pasiekimą (plg. 2.1 punktą).

Trečiojoje švaraus oro apžvalgoje⁵⁹ nustatyta, kad jeigu ES visiškai įgyvendintų šiuo metu galiojančius ir siūlomus ES teisės aktus, 2030 m. pirmalaikės mirties dėl oro taršos atvejų skaičius sumažėtų daugiau kaip 55 proc., palyginti su 2005 m. Iš tiesų, tikėtina, kad dėl Komisijos pasiūlytos Aplinkos oro kokybės direktyvos peržiūros⁶⁰ iki 2030 m. teršalų kiekį būtų galima sumažinti maždaug 70 proc., palyginti su 2005 m. Siekiant užtikrinti, kad numatomos prognozės būtų įgyvendintos, svarbu visapusiškai įgyvendinti galiojančius teisės aktus. Taip pat svarbu, kad nedelsiant ir išlaikant siūlomą užmojų lygį būtų priimti naujausi politikos pasiūlymai, visų pirma dėl transporto priemonių išmetamų teršalų normų („Euro 7“), pramoninių išmetamų teršalų (įskaitant Pramoninių išmetamų teršalų direktyvos taikymo srities išplėtimą, kad ji apimtų didelius ūkius, kurie, kaip prognozuojama, turės didelį poveikį mažinant išmetamą amoniako kiekį) ir pagal Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį ir planą „RePowerEU“ parengtos iniciatyvos.

Kalbant apie **triukšmo taršą**, nors jau nuo 2002 m. ES yra keletas konkrečių šios srities teisės aktų⁶¹, šiuo metu atrodo mažai tikėtina, kad bus pasiektas 2030 m. nulinės triukšmo taršos tikslas 30 proc. (palyginti su 2017 m.) sumažinti žmonių, kuriems daro poveikį transporto triukšmas, skaičių. Dabartiniais skaičiavimais, iki 2030 m. šis skaičius sumažės ne daugiau kaip 19 proc., jeigu nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis nebus imtasi daug papildomų priemonių ir jeigu nebus sustiprinti ES veiksmai, dėl kurių visuose atitinkamuose transporto sektoriuose būtų dar žymiau sumažinta triukšmo tarša. Šį atotrūkį nuo tikslo būtų galima dar labiau sumažinti, jeigu valstybės narės sugriežtintų taikomas priemones. Tai, be kita ko, apimtų griežtesnę transporto keliamo triukšmo reglamentavimą ir priemonių vykdymo užtikrinimą⁶², pvz., gerinant transporto priemones ir jų eksploatavimą ir ženkliai sumažinant kelių eismą bei greičio apribojimus miestuose⁶³. Šie veiksmai jau numatyti daugelyje miestų, įgyvendinančių klimato ir oro kokybės sričių priemones.

3.2. Nulinė tarša ir biologinė įvairovė

Su oro, vandens ir jūrų aplinkos tarša maisto medžiagomis susijusios perspektyvos iki 2030 m. buvo įvertintos atsižvelgiant į tikimybę, kad bus pasiekti su biologine įvairove susiję tikslai (plg. 2.2 punktą). Šiuo etapu dėl duomenų ir tinkamų modelių trūkumo nebuvo atliekamas pesticidų, antimikrobinių medžiagų ar dirvožemio taršos vertinimas.

---

⁵⁹ COM(2022) 673.

⁶⁰ Siūloma oro kokybės standartus labiau suderinti su PSO gairėmis. Išsamesnės informacijos pateikiama COM(2022) 542.

⁶¹ Tai, visų pirma Aplinkos triukšmo direktyva 2002/49/EB, taip pat konkrečių šaltinių teisės aktai, pvz., kelių triukšmo Reglamentas (ES) Nr. 540/2014, Reglamentas (ES) 2019/2144, geležinkelių triukšmo Reglamentas (ES) 1304/2014 arba orlaivių triukšmo Reglamentas (ES) Nr. 598/2014.

⁶² Pvz., žr. projektą [NEMO](#).

⁶³ Išsamesnės informacijos bus paskelbta būsimoje Aplinkos triukšmo direktyvos įgyvendinimo ataskaitoje.

Trečiojoje švaraus oro apžvalgoje nustatyta, kad padėtis kelia didesnę susirūpinimą. Šiuo metu galiojančių ir siūlomų ES politikos priemonių nepakanka, kad ES galėtų iki 2030 m. 25 proc. sumažinti ES ekosistemų, kurioms kyla grėsmė dėl oro taršos, plotą, palyginti su 2005 m. Tačiau, jei bus įgyvendintos neseniai pasiūlytos peržiūrėtos Aplinkos oro kokybės direktyvos, šį tikslą būtų galima pasiekti.

Pagrindinė susirūpinimą kelianti sritis tebėra žemės ūkio sektoriuje išmetamas amoniako kiekis, nes šioje srityje vis dar reikia dėti daugiau pastangų, ir rezultatai iš esmės priklausys nuo naujosios Pramoninių išmetamų teršalų direktyvos taikymo ir įgyvendinimo, taip pat nuo faktinio su tarša susijusių priemonių, kurias valstybės narės pasiūlė savo bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) strateginiuose planuose, įdiegimo.

Remiantis švaraus **vandens ir jūrų perspektyva**⁶⁴, iki šiol sutartų ES lygmeniu pasiūlytų maisto medžiagų tikslų ir papildomų priemonių gali nepakakti taršos maisto medžiagomis poveikiui visose Europos jūrų dalyse pašalinti. Panašiai kaip ir oro taršos scenarijų atveju, išmetamo maisto medžiagų kiekio sumažinimas labai priklausys nuo atitinkamų aplinkos srities teisės aktų (t. y. Nitratų direktyvos, Vandens pagrindų direktyvos ir kitų atitinkamų vandens taršos srities teisės aktų, įskaitant peržiūrėtas Pramoninių išmetamų teršalų ir Miesto nuotekų valymo direktyvas) įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo. Siekiant šio tikslo gali padėti pagal naująją BŽŪP priimtos priemonės. Ši perspektyva grindžiama integruota maisto medžiagų analize (atsižvelgiant į taršą azotu ir fosforu), iš kurios matyti, kad taikant dabartines priemones galima padaryti pažangą, tačiau norėdamos iki 2030 m. pasiekti tikslą, susijusį su maisto medžiagų praradimu aplinkoje, valstybės narės turės imtis ir tolesnių veiksmų. ES lygmeniu **būsimame integruotame maisto medžiagų valdymo veiksmų plane** bus nagrinėjamos tolesnės politikos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti maisto medžiagų naudojimo efektyvumą ir sumažinti jų praradimą aplinkoje, taip pat nauji metodai ir priemonės, būtini maisto medžiagų atkūrimui ir perdirbimui skatinti. Be to, pagal programą „Europos horizontas“ bus remiami sisteminiai metodai, kuriais siekiama apriboti iš įvairių šaltinių išmetamų maisto medžiagų kiekį ir pasiekti, kad jų srantai neperžengtų saugių ekologinių ribų, pavyzdžiui, gerinant žemės ūkio srityje naudojamų tręšiamųjų produktų valdymą, kartu atsižvelgiant į regionines sąlygas. Pagal šią programą taip pat bus analizuojamas atliekų mažinimas maisto tiekimo grandinėje bei visuomenės pokyčiai (pvz., mitybos, gamybos ir vartojimo pokyčiai).

Dirvožemio perspektyva dar tik rengiama. Įgyvendinant ES dirvožemio strategiją ir ES dirvožemio stebėjimo centro⁶⁵ iniciatyvą pradėtas darbas, apimantis modeliavimo priemonių, kurias taikant bus galima prognozuoti būsimas taršos tendencijas, kūrimą. Be to, Europos dirvožemio būklės gerinimo misijoje⁶⁶ nustatyta geros dirvožemio būklės skatinimo ir atkūrimo trajektorija, pagal kurią, be kita ko, numatoma išplėsti ir suderinti Europoje vykdomą dirvožemio stebėseną.

---

⁶⁴ [JRC \(2022\): „Zero pollution outlook“](#) (liet. k. „Nulinės taršos perspektyvos“).

⁶⁵ Žr. [čia](#).

⁶⁶ Žr. [čia](#).

3.3. Nulinė tarša ir žiedinė ekonomika

Su vartojimu ir gamyba susijusios perspektyvos iki 2030 m. buvo įvertintos atsižvelgiant į taršą plastiką ir vartojimą, tačiau nebuvo atliktas su jomis susijusių tikslų vertinimas (plg. 2.3 punktą).

Rengiant vandens ir jūrų perspektyvą taip pat buvo atliktas **taršos plastiką** Viduržemio jūroje modeliavimas. Manoma, kad taikant vienkartiniams plastikiniams gaminiams nustatytas priemonės iki 2030 m. bendras Viduržemio jūros šiukšlių (tiek plūduriuojančių, tiek randamų paplūdimiuose) kiekis bus sumažintas tik 14 proc. Norint pasiekti ES tikslą reikia pabrėžti tarpvalstybinį taršos plastiką aspekto stiprinimą⁶⁷. Kitame vertinime, atsižvelgiant į platesnę vartojimo pėdsako perspektyvą, buvo nagrinėjamas **vartojimo poveikis** toksiškumui gėlo vandens aplinkoje⁶⁸. Numatyta, kad ES vartojimo poveikis aplinkai iki 2030 m. toliau didės ir toliau viršys planetos išgales⁶⁹, taip pat ir vertinant ekotoksiškumą gėlo vandens aplinkoje⁷⁰.

3.4. Nulinė tarša ir prognozės

Įvertinus **prognozes ir perspektyvų vertinimą**⁷¹ nustatyta, kad taršai poveikį darys šiuo metu stebimos visuomenės tendencijos ir pokyčiai, pvz., didėjantis perėjimas prie skaitmeninių technologijų ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas⁷². Šie pokyčiai gali būti naudingi sveikatai ir aplinkai, ypač jeigu bus vadovaujama nulinės taršos strategija. Pavyzdžiui, šiuo metu rengiamose pramonės technologijų veiksmų gairėse dėl žiedinių technologijų ir verslo modelių primenama, kad vykdant mokslinius tyrimus turi būti atsižvelgiama į žiediškumo ir nulinės taršos sinergiją bei suderinimo galimybes. Šios naujos tendencijos ir vykstanti žalioji bei skaitmeninė pertvarka gali padėti sukurti tvaresnę Europą, tačiau tai priklausys nuo socialinės ir ekonominės padėties.

⁶⁷ Šios pastangos galėtų apimti piliečių mokslo metodus, kaip antai ES paskelbtą Mūsų vandenyno ir kitų vandenų atkūrimo misiją, kuria remiamas iniciatyvos „Plastiko piratai“ įgyvendinimas visoje ES, siekiant įtraukti visos Europos jaunimą ir įgalinti jį stebėti upių, pakrančių ir jūrų taršą plastiką ir su ja kovoti.

⁶⁸ Remiantis JRC vartojimo ir vidaus pėdsako duomenimis, žr. [čia](#).

⁶⁹ [JRC \(2020 m.\). *Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries* \(liet. k. „Pagal planetos išgales vertinamas Europos gamybos ir vartojimo tvarumas aplinkos atžvilgiu“\).](#)

⁷⁰ JRC (2022 m.): „*Consumption Footprint: assessing the environmental impacts of EU consumption, European Commission*“ (liet. k. „Vartojimo pėdsakas. ES vartojimo poveikio aplinkai vertinimas“), JRC126257.

⁷¹ Priešingai nei modeliavimu grindžiamos perspektyvos, prognozuojant ateities perspektyvas tyrinėjamos, numatomos ir formuojamos struktūrizuoti ir sistemingai pasitelkiant kolektyvinį intelektą, padedantį numatyti galimus pokyčius. Žr. [FORENV 2021 m. ataskaitą](#) ir [suvestinę santrauką](#), taip pat [COM\(2022\) 289](#).

⁷² Pvz., vis plačiau naudojamos skaitmeninės priemonės ir gyvenimo būdas, pokyčiai, susiję su tuo, kur ir kaip mes gyvename ir dirbame, nauji taršos stebėsenos ir duomenų rinkimo metodai, „gyvi“ pastatai ir naujas statybinių medžiagų asortimentas bei daugialypės maisto sistemos pertvarkos.

4. PAGRINDINĖS IŠVADOS

Šioje integruotoje nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaitoje dar kartą pabrėžiama, kad **trys tuo pačiu metu vykstančios aplinkos krizės – tarša, klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimas – yra glaudžiai susijusios**. Perėjimas prie švaraus, žiedinio ir neutralaus poveikio klimatui ekonomikos modelio tampa vis svarbesnis tiek ES, tiek visam pasauliui.

Šiuo metu vykstanti ekonomikos ir energetikos krizė, kilusi dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą karo, ir **ekonomikos gaivinimas po COVID-19 pandemijos** daro poveikį žmonių gyvenimui visoje ES. Kai kurios taršos mažinimo ir kontrolės priemonės šiuo metu yra susilpnėjusios dėl tiekimo grandinės sutrikimų⁷³, todėl sumažinti taršą trumpuoju laikotarpiu bus daug sunkiau. Tačiau vidutiniu ir ilgesniu laikotarpiu galime pamėginti rasti būdų, kaip šiuo metu kovojant su tarša kylančius iššūkius paversti galimybėmis. Pavyzdžiui, kolektyvinis noras padidinti ES atvirą strateginį savarankiškumą gerokai paspartinant švarios atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą taip pat padės sumažinti taršą.

Akivaizdu, kad **bendradarbiavimas pasauliniu mastu** siekiant įveikti visos planetos krizę intensyvėja. **ES turi prisidėti prie pasaulinio sprendimo**, nes jos taršos pėdsakas yra pernelyg didelis⁷⁴. Labai dideli ir **taršos lygio skirtumai** ir dėl jos labiausiai nukenčia pažeidžiamiausios visuomenės grupės. ES iniciatyva siekiama plataus užmojo tikslų COP 15 derybose dėl pasaulinės biologinės įvairovės strategijos ir 2023 m. kovo mėn. vykšančioje JT vandens dešimtmečio konferencijoje, taip pat artėjama prie pasaulinio susitarimo dėl plastiko.

Šia ataskaita pradedama įgyvendinti iniciatyva „**Siekiant švaresnio Europos oro, vandens ir dirvožemio**“. Įrodymai yra įtikinami, iššūkių bei galimybių – taip pat. Apskritai keliose taršos srityse, pvz., oro arba pesticidų, taršos lygis mažėja. Kartu išlieka ir kitos taršos problemos – pvz., triukšmo taršos, taršos maisto medžiagomis arba komunalinių atliekų susidarymo tendencijos pastaraisiais metais yra gana stabilios. Nėra garantijos, kad šiose srityse bus pasiekti 2030 m. nulinės taršos tikslai. Todėl **reikia paspartinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką**, kad ES galėtų pasiekti šiuos 2030 m. tikslus. Savo ruožtu Komisija įgyvendino arba padarė pažangą įgyvendindama visus 33 paskelbtus 2021–2024 m. laikotarpio veiksmus⁷⁵.

Veiksmai, kurių šiuo metu labiausiai reikia, kad nulinė tarša taptų vis realesnė, yra šie:

1. **teisėkūros institucijos turi susitarti dėl tam tikrų pagrindinių pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų;**

---

⁷³ Pvz., trūksta cheminių medžiagų, reikalingų užterštam orui valyti (pvz., amoniako ar karbamido pagrindu gaminami produktai naudojami dyzeliniais varikliais varomų transporto priemonių išmetamam azoto oksidų kiekiui mažinti) arba vandeniui valyti (pvz., geležies druskų, hidrochloridų arba sieros rūgšties, naudojamų nuotekų valymui).

⁷⁴ Žr. [EEA ataskaitą Nr. 1/2020](#) *Is Europe living within the limits of our planet?* (liet. k. „Ar Europa gyvena pagal mūsų planetos išgales?“).

⁷⁵ Žr. nulinės taršos užtikrinimo [veiksmų sekimo priemonę](#).

2. **svarbiausi ES teisės aktai turi būti aktyviau įgyvendinami** vietos, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmenimis⁷⁶ ir
3. **turi būti skatinamos pasaulinio masto iniciatyvos, kuriomis būtų remiamos trečiųjų šalių pastangos.**

Šioje ataskaitoje taip pat nustatyta keletas trūkumų, kaip antai tai, kad reikia geriau dalytis naujausiais turimais duomenimis ir juos naudoti. Komisija kartu su Europos aplinkos agentūra (EAA) pašalins nustatytas žinių ir duomenų spragas (pvz., duomenų apie dirvožemio taršą atveju), kad iki 2024 m. galėtų pateikti dar išsamesnę ataskaitą.

5. TOLESNI VEIKSMAI

Ši pirmoji nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaita yra pradžios taškas, nuo kurio pradedama stebėti pažangą siekiant ES nulinės taršos tikslo. Joje pateikiami lengvai prieinami duomenys, kuriais remiantis galima susipažinti su pirmąja ES mastu parengta, integruota aukšto lygio pagrindinių taršos grėsmių ir jos šaltinių apžvalga. Ši ataskaita bus naudojama rengiant pirmąją Europos žaliojo kurso ir 8-osios aplinkosaugos veiksmų programos pažangos ataskaitą, kuri turės būti parengta iki 2023 m. pabaigos. Joje pateikiama išsamios informacijos apie daugumą taršos sričių, kaip antai oro, vandens, jūrų, cheminę ir triukšmo taršą. Joje taip pat atkreipiamas dėmesys į keletą trūkumų, kurie bus tikslingai sprendžiami iki 2024 m.

Visų pirma ataskaitoje pabrėžiama, kad kai kuriose srityse (pvz., dirvožemio, taip pat naujų spręstinių taršos klausimų) vis dar esama didelių žinių ir duomenų spragų. Daug galimybių pašalinti duomenų spragas suteikia ES žemės stebėjimo sistemos „Copernicus“ teikiami palydovų duomenys, paslaugos ir taikomosios programos. Šiuo metu vykdomi ir planuojami moksliniai tyrimai ir inovacijos taip pat bus naudingi rengiant kitas ataskaitas⁷⁷. Kitos tobulintinos sritys apima duomenų prieinamumą ir savalaikiškumą, taip pat žinių apie taršą valdymo efektyvumą ir veiksmingumą (pvz., ataskaitų teikimo procesų racionalizavimas, piliečių mokslo skatinimas ir geresnis skaitmeninių priemonių naudojimas). Daugelis iniciatyvų jau įgyvendinamos arba planuojamos, pvz., laikantis principo „viena medžiaga – vienas vertinimas“⁷⁸ arba neseniai pateiktuose pasiūlyimuose dėl vandens teršalų sąrašo⁷⁹.

Komisija ir EAA pradės įgyvendinti šiuos veiksmus siekdamos užtikrinti, kad po kiekvienos ataskaitos padidėtų nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų sistemos taikymo sritis, gerėtų jos kokybė, savalaikiškumas ir išsamumas⁸⁰.

---

⁷⁶ Įgyvendindama techninės paramos priemonę (Reglamentas (ES) 2021/240) Komisija valstybių narių prašymu padeda joms rengti ir įgyvendinti reformas įvairiose politikos srityse, be kita ko, kovojant su oro, dirvožemio ir vandens tarša, taip pat kovojant su biologinės įvairovės nykimu ir remiant perėjimą prie labiau žiedinės ekonomikos.

⁷⁷ Žr. programos „[Horizontas](#)“ ataskaitoje pateikiamus pavyzdžius.

⁷⁸ Komisija planuoja racionalizuoti atitinkamoms ES agentūroms teikiamos informacijos apie chemines medžiagas srautą ir užtikrinti, kad ją būtų galima naudoti pakartotinai, be kita ko, ir rodiklių sistemoje (Žr. skiltį „[Išsakykite savo nuomonę](#)“).

⁷⁹ COM(2022) 540.

⁸⁰ Daugiau informacijos pateikiama [SWD\(2021\) 141](#).

Be to, Europos cheminių medžiagų agentūra ir EAA bendradarbiauja siekdamas parengti konkrečią cheminių medžiagų rodiklių sistemą, kuri bus įtraukta į kitą ataskaitą.

Taip pat bus dedamos ypatingos pastangos siekiant toliau gerinti taršos poveikio pristatymą ir vizualizavimą, be kita ko, sujungiant ir apibendrinant įvairius įrodymus, kad būtų geriau prisidedama prie komunikacijos pastangų. Be to, siekiant geriau remti politikos formavimo pastangas, bus stiprinami oro, vandens, jūrų ir visų pirma dirvožemio perspektyvų vertinimo pajėgumai.

Šios pastangos taip pat padės remti devynias pavyzdines Nulinės taršos veiksmų plano kryptis, nes geresnė stebėseną ir geriau numatomos perspektyvos mums padeda nustatyti sveikatos netolygumus, geriau suprasti produktų ir pastatų keliamos taršos mastą ir suteikia galimybę stebint taršą geriau panaudoti skaitmeninius sprendimus. Išsamia nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėseną ir perspektyvomis taip pat prisidedama prie visuotinio taršos vertinimo, nes mums suteikiama galimybė sutelkti dėmesį į konkrečius miestus ir regionus ir taip nustatyti jų pažangą siekiant nulinės taršos tikslo.

Komisija ragina ES institucijas, valstybes nares, įmones, nevyriausybinės organizacijas, akademinės bendruomenės atstovus ir kitus suinteresuotuosius subjektus pateikti grįžtamąją informaciją apie šią pirmąją nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaitą⁸¹. 2024 m., rengdama antrąją nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų ataskaitą, Komisija taip pat naudosis suinteresuotųjų subjektų platforma nulinės taršos tikslui įgyvendinti, sukurta bendradarbiaujant su Regionų komitetu.

Kitoje ataskaitos versijoje bus įvertinta padaryta pradinė pažanga ir pateikta perspektyva, kaip pasiekti 2030 m. nulinės taršos tikslus laikantis 2050 m. nulinės taršos vizijos, ir taip prisidėti prie 8-osios AVP stebėsenos sistemos laikotarpio vidurio peržiūros 2024 m.

---

⁸¹ Suinteresuotosios šalys taip pat gali užmegzti ryšius su atitinkamais vykdomais programos „Horizontas 2020“ ir programos „Europos horizontas“ projektais, kuriuos įgyvendinant dėmesys skiriamas pirmiau minėtoje ataskaitoje nurodytomis devyniomis pavyzdinėmis kryptims, ir naudojamos naujas žinias ir rezultatus padėti spręsti piliečių, valdžios institucijų ir pramonės problemas.